

Sági Matild: Elégedettség, jövedelmi feszültség

(elektronikus verzió, készült 2006-ban)

A tanulmány eredetileg nyomtatásban megjelent:
Sági Matild (2002) „Elégedettség, jövedelmi feszültség”: in:
Társadalmi riport 2002, Kolosi Tamás, Tóth István György,
Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 75–92.

Elégedettség, jövedelmi feszültség

Sági Matild

1. Elégedettség

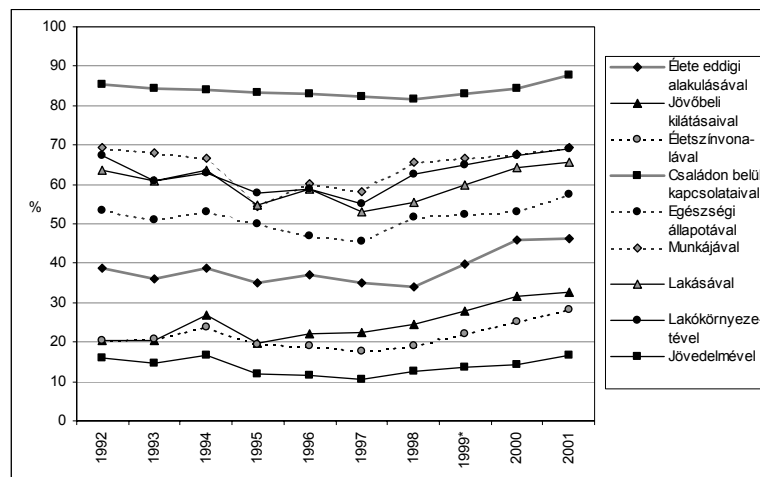
A kelet-európai országok közül Magyarországon különösen magas azok aránya, akik elégedetlenek az életszínvonalukkal, és akik úgy értékelik, hogy a rendszerváltást követően csökkent az életszínvonaluk (Andorka 1994; Rose–Haerpfer 1994; Rose–Mishler–Haerpfer 1998). Az életszínvonallal és a jövedelemmel való elégedetlenség azonban nem jelenti azt, hogy általában az élet minden területével elégedetlenek lennének a magyarok. A TÁRKI Háztartás Monitor kutatás legfrissebb adatai szerint is általában az élet azon területeivel elégedettebbek az emberek, amelyek alakulásába közvetlenül is beleszólhatnak. (Lásd 1. ábra és M1. táblázat.) Majdnem mindenki elégedett a családon belüli kapcsolataival, a munkával rendelkezők kétharmada elégedett a munkájával, ugyanennyien elégedettek a lakásukkal. Egészségi állapotával azonban már csak minden második felnőtt (57%) van megelégedve. Kimondottan elégedetlenek az emberek az anyagiakkal kapcsolatos tényezőkkel. Mindössze a felnőttek 17%-a elégedett többé-kevésbé a jövedelmével és mintegy egynegyede az életszínvonalával. Ha az embereket általában a jövőbeli kilátásaikról kérdezzük, akkor válaszaik nagyjából tükrözik az életszínvonaluk alakulásáról vallott elképzeléseiket. Valamivel többen ítélik jövőbeli kilátásaikat optimistának, mint életszínvonaluk alakulását, de a két tényezővel való elégedettség mértéke az elmúlt tíz évben szorosan egymás mellett halad. Akkor, amikor az emberek általában az életük eddigi alakulását értékelik, együttesen veszik figyelembe az anyagi és a nem anyagi jellegű dolgok állását. Így az „általános” elégedettség – az élet eddigi alakulásának értékelése – köztes helyzetet foglal el a többi elégedettségi tényező között. Adataink szerint a felnőttek csaknem fele elégedett életének eddigi alakulásával, a másik fele inkább elégedetlennek tekinthető.¹

A vállalkozók, a diplomások és a fiatalok (30 év alattiak) szinte minden tényezővel lényegesen elégedettebbek, mint a többi társadalmi csoport. E

¹ Az elégedettséget egy 11-fokú skálán mértük, ahol a 0 a teljes elégedetlenséget, a 10-es érték pedig a teljes elégedettséget jelentette. A dichotóm változó képzésekor elégedettnek tekintettük azokat a személyeket, akik e 11-fokú skálán legalább hetes értéket adtak a vizsgált tényezőnek.

csoportok tagjainak háromnegyede elégedett a munkájával, a lakásával, az egészségi állapotával, és általában az élete eddigi alakulásával, miközben a munkájukkal és a lakásukkal átlagosan a válaszolók kétharmada, életük alakulásával általában pedig kevesebb, mint fele elégedett. Átlagosan a felnőttek harmada néz bizakodóan a jövőbe, ennyien elégedettek a jövőbeli kilátásaikkal. Ugyanakkor a vállalkozók, a diplomások és a legfiatalabbak közül minden második bizakodóan gondol jövőbeli kilátásaira. E kiemelt csoportok tagjainak 40%-a elégedett az életszínvonalával is, az átlagos 28%-kal szemben. Miközben a teljes minta csak 17%-a elégedett a jövedelmével, a fiatalok közül minden ötödik, a diplomások és vállalkozók közül pedig minden negyedik ítélte kielégítőnek jövedelmi viszonyait. Hozzájuk képest csak a nyugdíj mellett dolgozók vallották magukat elégedettebbnek személyes jövedelmükkel kapcsolatban (M2. táblázat).

1. ábra. Az egyes tényezőkkel elégedettek aránya, 1992–2001 (%)

Forrás: 1992–1997: Magyar Háztartás Panel; 1998–2001: TÁRKI Háztartás Monitor
Megjegyzés: A számadatok a Melléklet M1. táblázatában találhatóak.

Általában, minél magasabb egy család jövedelme, annál valószínűbb, hogy a családtagok elégedettek az élet többi területével is – kivéve a családi kapcsolatokat.

Az átlagosnál lényegesen elégedetlenebbek az alacsony iskolázottságúak, azok, akik legfeljebb 8 általános iskolai osztályt fejeztek be, valamint a nyugdíjasok.

Ugyanakkor az elmúlt időszakban kedvező tendenciákat is regisztrálhatunk. A rendszerváltást követően, az 1990-es évek elején a magyarok az élet szinte minden területével elégedetlenebbek lettek. Az elégedettség mélypontja 1997. volt, a munkával való elégedettséget kivéve, ahol a választóvonalat az 1995-ös év jelentette. 1997 után viszont lassan, de biztosan elégedettebbekké kezdtek válni az emberek még a családon belüli kapcsolataikkal is, ami pedig kevésbé hozható összefüggésbe a gazdasági életben, a munkaerő-piaci helyzetben vagy a lakásállományban bekövetkezett változásokkal. *Adataink szerint az idén az általunk vizsgált tényezők mindegyikének esetében 2–3%-kal többen voltak elégedettek, mint egy évvel korábban.*

Általában minden évben valamivel többen optimisták a jövőbeli kilátásait tekintve, mint ahányan kedvezően ítélik meg életszínvonaluk eddigi alakulását, és a két tényezővel való elégedettség időbeli alakulása szorosan egymás mellett halad. 1992-ben minden ötödik válaszadó tekintett optimistán a jövőbe, a jövőbe vetett remény 1994-ig növekedett, majd 1995-ben visszazuhant az 1992-es értékre. Az 1995-ös mélypont után az optimistán a jövőbe tekintők aránya újra elkezdett emelkedni, s 2001-re már minden harmadik válaszadó inkább kedvezőnek, mint kedvezőtlennek ítélte meg jövőbeli kilátásait. (Lásd 1. ábra.)

A teljes mintára vonatkozó átlagok ugyanazokat a tendenciákat tükrözik, mint az elégedettséget mutató dichotóm változók. Leginkább a családon belüli kapcsolataikkal, a munkájukkal, a lakásukkal és lakókörnyezetükkel elégedettek az emberek, míg legkevésbé a jövedelmükkel és életszínvonalukkal. Az átlagértékek 1997 óta folyamatosan nőnek, ettől kezdődően az emberek valamelyest elégedettebbek lettek az élet minden, általunk vizsgált tényezőjével (M3. táblázat).

Az egyes tényezőkkel való elégedettséget mutató score-ok átlagait évenként külön-külön megvizsgáltuk az elégedettek és az elégedetlenek esetében is. Az eredmények azt mutatják, hogy *az 1995–1997 közötti időszakban inkább az elégedettek* – azaz azok, akik legalább hetesre értékelték az egyes tényezőkkel való elégedettségüket a 11-fokú skálán – hangulata romlott valamelyest, miközben az elégedetlenek körében nem mutatnak lényegi változást adataink. *Az 1998–2001 közötti időszakban az elégedettek nem váltak még elégedettebbé (az elégedettségi mutatóik átlagértéke nem növekedett), viszont csökkent az elégedetlenség mértéke az elégedetlenek körében. Az átlagértékek mutatóinak növekedése elsősorban ez utóbbiból adódik ebben az időszakban (M3. táblázat).*

Az életszínvonal értékelése, és a jövőbeli kilátásokról alkotott lakossági vélemények nemcsak a főbb társadalmi-demográfiai tényezők mentén mutatnak jellegzetességeket, de egymással is tipikus kapcsolati rendszert alkotnak. Az élet különböző tényezőivel való elégedettséget az eredeti, 11-fokú skálán mérve, adataink szerint nagyon erős (0,69-es korrelációs együtthatójú) lineáris korreláció mutatható ki a jövőbeli kilátások értékelése és az életszínvonalal való elégedettség között. A jövőbeli kilátásokat tehát nagymértékben az életszínvonalal kapcsolatos attitűdök határozzák meg – igaz, ezen túlmenően befolyásolja még az egészségi állapot, valamint a kérdezett élete eddigi alakulásáról alkotott értékelése is (M4. táblázat).

Ugyancsak szoros kapcsolat mutatkozik általában a kérdezettek élete eddigi alakulásának értékelése, és az életszínvonalukról alkotott véleménye között. Minél inkább elégedett valaki az életszínvonalával, annál elégedettebb az élete eddigi alakulásával, és viszont. Ugyanakkor adataink szerint a kérdezettek általában életük eddigi alakulásával inkább elégedettek, mint életszínvonalukkal vagy jövedelmükkel. 1992-ben tíz kérdezett közül négy alapvetően elégedett volt élete addigi alakulásával, s ez az arány csupán 1995-ben csökkent jelentősebb mértékben. A Bokros-csomag évét követő időszakban valamelyest nőtt az életükkel elégedettek aránya, s napjainkra a válaszolók 46%-a alapvetően kedvezően értékeli az életét.

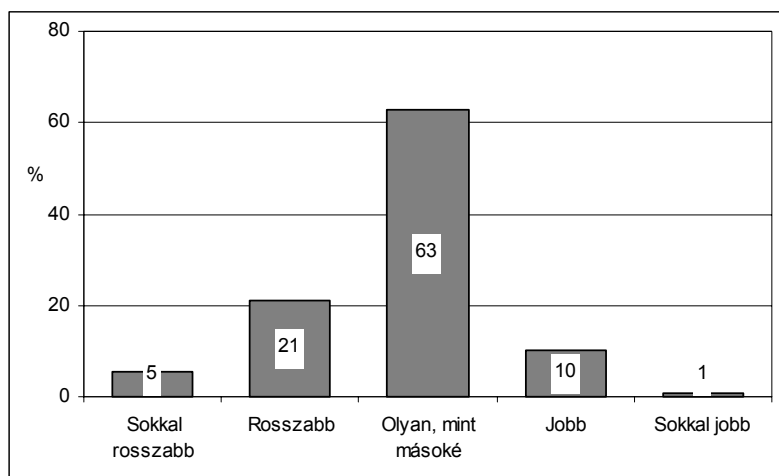
Az életük eddigi alakulását tehát az emberek leginkább az életszínvonaluk, jövedelmük és lakáshelyzetük tükrében értékelik, jövőbeli kilátásaikról alkotott véleményüket pedig az anyagi helyzetük (jövedelmük és életszínvonaluk) értékelésén túl, az egészségi állapotuk befolyásolja jelentősen.

2. Saját jövedelmi helyzet metítélése

A válaszadók kétharmada úgy véli, hogy saját jövedelmi helyzete körülbelül megfelel az országos átlagnak, egynegyedük saját jövedelmi helyzetét a többségénél rosszabbnak ítéli, s csupán a felnőtt lakosság 11%-a látja úgy, hogy anyagi helyzete valamivel jobb az átlagosnál. Ezt az általános „átlaghoz húzás” a vonatkoztatási csoport elméletből jól ismert jelenségének, valamint a magasabb jövedelmek „látványosabb” voltának együttes hatásaként magyarázhatjuk. Az egyének hajlamosak saját közvetlen környezetüket (szomszédaik, barátaik, kollégáik, rokonaik) úgy felfogni, mint a „társadalom” reprezentatív szegmensét, ezért gyakran túlbecsülik e csoportok által reprezentált társadalmi rétegek valós arányát. Ugyanakkor a gazdagság, a magasabb jövedelem látványosabb, mint a szegénység, így a magasabb jövedelműek arányát is hajlamosak felülbecsülni az egyének (Evans–Kelley–

Kolosi 1992; Taylor 1981; Taylor–Fiske 1978, 1988). Lényegesen többen látják tehát, hogy a társadalmi átlag körül, illetve az átlag alatt vannak, mint ahányan az átlagnál magasabb jövedelműnek vélik magukat (2. ábra).

2. ábra. A relatív jövedelmi helyzet százalékos megoszlása 2001-ben

A relatív anyagi helyzet részletesebb elemzése pontosan az „átlaghoz tartás” elméletének megerősítését mutatja (M5. táblázat). Adataink szerint, akármelyik társadalmi-demográfiai csoportot tekintjük is, a megkérdezettek fele-kétharmada átlagosnak tekinti saját jövedelmi helyzetét. Lényeges eltérés csupán abban mutatkozik, hogy a többiek (tehát, akik úgy vélik, hogy saját anyagi helyzetük nem átlagos) inkább átlag fölé, vagy inkább átlag alá sorolják magukat. Még a háztartás jövedelmi helyzetét alapul véve is ezt az általános jelenséget tükrözik adataink. A legszegényebbek közel fele úgy gondolja, hogy saját anyagi helyzete ugyanolyan, mint az ország lakosainak többségéé, igaz, a másik felük szegényebbnek tartja magát az átlagnál. Másfelől, a legmagasabb jövedelmi decilisbe tartozók fele átlagosnak tartja saját anyagi helyzetét, 8%-uk rosszabbnak, s tíz jómódú válaszoló közül csak négy észleli azt, hogy anyagi helyzetük átlag feletti. *Az objektíven mért jövedelmi helyzet és a relatív jövedelmi helyzetértékelés között tehát csak gyenge kapcsolatot mutatnak adataink.*

Az észlelt relatív jövedelmi helyzet ugyanakkor szoros kapcsolatban van a jövedelemmel, az életszínvonallal, és általában az emberek életük eddigi

alakulásával való elégedettségének mértékével. Ha valaki a saját anyagi helyzetét az átlagosnál jobbnak tartja, akkor is elégedettebb a jövedelmével, az életszínvonalával, és az élete eddigi alakulásával, ha az objektíven mért jövedelmi szintje és életszínvonala alapján nem ezt valószínűsítjük (M6. táblázat).

3. Jövedelmi feszültség és elégedettség

Az életszínvonallal való viszonylagos elégedettség nem feltétlenül jelenti azt, hogy az emberek elégedettek a jövedelmükkel. Adatfelvételünk során megkérdeztük azt, hogy a válaszadó véleménye szerint mekkora jövedelemre lenne a családjának szüksége ahhoz, hogy *megfelelő színvonalon* éljenek. Ugyanakkor részletes információink vannak arról is, hogy a kérdezett családjának mennyi az összes jövedelme. A tényleges, és a megfelelő nagyságúnak tartott összeg arányából képeztük a jövedelmi feszültséget mérő változónkat. Az általunk bevezetett jövedelmi feszültség tehát azt mutatja, hogy hányszor nagyobb családi jövedelmet találna megfelelőnek a válaszadó, mint amennyivel jelenleg a családja rendelkezik. Az így képzett jövedelmi feszültség-változót a könnyebb kezelhetőség miatt decilisekbe rendeztük (3. ábra). Adataink szerint minden tizedik megkérdezett kevesebb családi jövedelmet is megfelelőnek tartana, mint amennyivel jelenleg rendelkeznek. A megkérdezettek tizede körülbelül megfelelőnek tartja a családja anyagi-jövedelmi viszonyait, míg a *felnőtt magyar népesség elsősorú többsége kisebb-nagyobb mértékben elégedetlen családjá jövedelmével*.

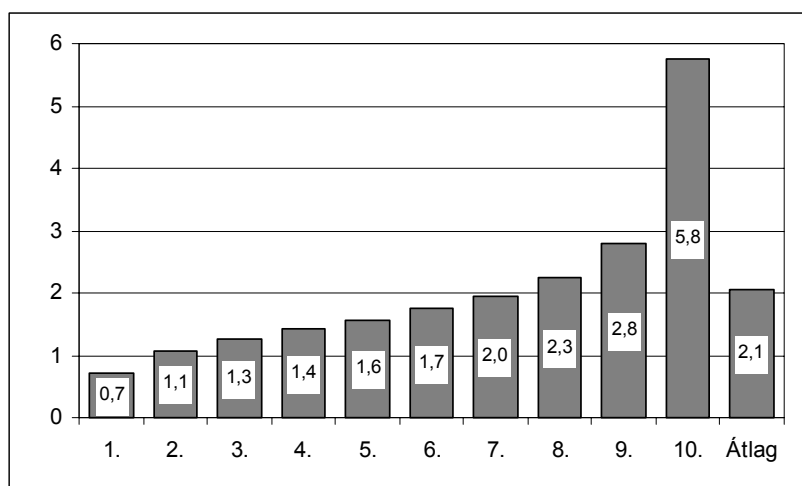
Átlagosan kétszer akkora családi jövedelmet tartanának a megkérdezettek megfelelőnek, mint amennyivel most rendelkeznek, de a leginkább elégedetlenek közel hatszoros jövedelmet tartanának csak kielégítőnek családjuk számára.

Nem meglepő az a tény, hogy minél magasabb a kérdezett családjának összes jövedelme, annál kisebb jövedelmi feszültséget él meg. A legalacsonyabb jövedelműek közel négyszer akkora családi jövedelemmel lennének elégedettek, mint amennyijük most van, míg a leginkább jómódúak átlagosan 10%-os családi jövedelemnövekedéssel elégedettek lennének (M7. táblázat). Hasonlóképpen, minél inkább úgy ítéli meg valaki, hogy az anyagi helyzete rosszabb az ország lakosai többségénél, annál nagyobb jövedelmi feszültséget él meg (M9. táblázat).

Ugyanakkor nincs teljesen egyértelmű összhang az objektíve mért jövedelmi helyzet, a jövedelmi helyzet relatív értékelése, és a jövedelmi feszültség mértéke között. A fiatalok lényegesen nagyobb jövedelmi feszültséget élnek meg, mint az idősebbek, annak ellenére, hogy nagyobb arányuk elégedett

az életszínvonalával. A különböző iskolai végzettségűek által megélt jövedelmi feszültség jól párhuzamba állítható az életszínvonallal való elégedettség mértékével: minél magasabb valakinek az iskolai végzettsége, átlagosan annál kisebb mértékű jövedelmi feszültséget él meg. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy a fiatalok közül az elégedettek is „többre vágnak”, többet akarnak elérni, nagyobb a vágyaik és az adottságaik közötti feszültség.

3. ábra. A jövedelmi feszültség átlaga a feszültség decilisei szerint, 2001

Megjegyzés: N=4020

Az aktív korú inaktívak körében tapasztaltuk a legnagyobb mértékű jövedelmi feszültséget. A munkanélküliek háromszoros, a gyesen levők közel két és félszeres családi jövedelemmel lennének csak elégedettek. Az aktív keresők közül az alkalmazottak kb. átlagos jövedelmi feszültséget élnek meg, a nyugdíj mellett dolgozók a többiekhez képest viszonylag elégedettnek tűnnek, az alkalmi munkások pedig közel ugyanolyan mértékű jövedelmi feszültséget élnek meg, mint az inaktívok. Annak ellenére, hogy a vállalkozók közül az átlagosnál lényegesen többen vallották azt, hogy elégedettek az életszínvonalukkal, az átlagosnál nagyobb jövedelmi feszültséget élnek meg, tehát esetükben is ugyanolyan belső ellentmondást mutatnak adataink, mint amit a fiatalok körében tapasztaltunk (M7. táblázat).

Mindezek ellenére adataink szerint a jövedelmi feszültség mértéke, valamint az anyagi jellegű faktorokkal való elégedettség között erőteljes kapcsó-

latot mutatnak. Az átlagosnál lényegesen kisebb jövedelmi feszültséget élnek meg azok, akik elégedettek az életszínvonalukkal, illetve a jövedelmükkel. Ugyancsak szoros kapcsolat van a jövőbeli kilátások megítélése, és a jövedelmi feszültség mértéke között: azok, akik úgy vélik, hogy jók a jövőbeli kilátásaik, kisebb jövedelmi feszültséget élnek meg, mint akik pesszimisták a jövőt illetően (M8. táblázat).

Korábbi kutatások kimutatták, hogy az objektíve mért anyagi helyzet, és az életszínvonal értékelése közötti kapcsolat gyenge volta azzal magyarázható, hogy az életszínvonal értékelésekor az objektíven mért anyagi helyzeten túlmenően más tényezők is jelentős mértékben befolyásolják az emberek helyzetértékelését. Fontos a felfokozott várakozások, általában az anyagiak fontosságának, a régi mechanizmusok továbbélésének, a befektetés-megtérülés egyenlegének hatása, valamint a referenciák hatása (Sági 1999, 2000a, 2000b). Ezen belül is, különösen fontos tényező a „Nyugat” és a „múlt”, mint viszonyítási keret.

Az anyagiakkal való elégedettség, és a jövedelmi feszültség olyan különböző fogalmak, amik ugyan összefüggnek egymással, de lényeges eltéréseket is mutatnak. A kétféle elégedettségi mutatóra – a „direkt” elégedettségre, illetve a mért jövedelmi feszültség nagyságára – az észlelt jövedelmi mobilitás gyakorlatilag azonos módon hat, míg a referencia-csoportok hatása eltérő. A jövedelmi feszültség esetében a nyugati hatás erőteljesebb, a nyugati országok jövedelmi viszonyai jobban hatnak az emberek életszínvonalal kapcsolatos vágyaira, elvárásaira. Ugyanakkor még a viszonylag nagy jövedelmi feszültséget megélő személyek esetében is lényeges befolyásoló tényező a saját életútjuk (felfelé ívelő trendje), valamint a magyar viszonyok figyelemmel kísérése. Különösen a magasabb jövedelmű, anyagilag prosperáló csoportok esetében gyakori, hogy a vágyott és elért életszínvonal tekintetében a nyugattal való összehasonlítás jelentős elégedetlenséget eredményez, ugyanakkor a direkt kérdésre azt kell válaszolniuk, hogy „voltaképpen” elégedettek életszínvonalukkal, hiszen „tulajdonképpen”, a múlthoz, illetve a többiekhez viszonyítva még akkor is elégedettnek kell lenniük, ha az életszínvonaluk elmarad az általuk vágyottól, tehát elégedetlenek (Sági 2000c).

Összefoglalva, az elmúlt években lassan, de biztosan nőtt az összes, általunk vizsgált tényezővel való elégedettek száma. Egyre többen elégedettek az életszínvonalukkal is, bár életszínvonaluk növekedésében nem bíznak lényegesen többen, mint az előző évben. Az 1998–2000 közötti időszak „optimista lendülete” mérséklődni látszik. Változatlanul nagy jövedelmi feszültséget élnek meg az emberek, még azok is, akik viszonylag elégedettek a jövedelmükkel. A lakosság jövedelmi viszonyokkal való elégedettsége tehát párhuzamosan nő a gazdaság megerősödésével, különösen azon társadalmi csoport-

tok esetében, amelyek jövedelmi viszonyai az elmúlt években lényegesen javultak. Ugyanakkor a jövedelmi feszültség mértéke várhatóan csak akkor mérséklődik, ha a magyar jövedelmi viszonyok elérik, vagy legalább megközelítik az Európai Unió kevésbé fejlett országainak a szintjét.

IRODALOM

- Andorka R. 1994: Social changes and social problems in Hungary since in 1930s. Economic, social and political causes of the demise of state socialism. In: Seligman A. (ed.): The transition from state socialism in Eastern Europe: the case of Hungary. Comparative Social Research, Vol. 14. 49–96. p.
- Evans, M. – Kelley, J. – Kolosi T. 1992: Images of class: public perceptions in Hungary and Australia. American Sociological Review, 57: 461–482. p.
- Rose, R. – Mishler, W. – Haerpfer, C. 1998: Democracy and its alternatives: understanding post-communist societies. Baltimore, Md., Johns Hopkins University Press.
- Rose, R. – Haerpfer, C. 1994: New democracies barometer III. Studies in public policy, Vol. 216. Glasgow, Univeristy of Strathclyde.
- Sági M. 1999: Szubjektív anyagi helyzet és vonatkoztatási csoportok. In: Szívós P. – Tóth I. Gy. (szerk.): Monitor, 1999. TÁRKI Monitor Jelentések. Budapest, TÁRKI. 193–217. p.
- Sági M. 2000a: Az anyagi helyzettel való elégedetlenség és a vonatkoztatási csoportok. In.: Kolosi T. – Tóth I. Gy. – Vukovich Gy. (szerk.): Társadalmi Riport 2000. Budapest, TÁRKI. 260–297. p.
- Sági M. 2000b: Hogyan legyünk pesszimizták? Viszonyítsunk a sokkal jobbhöz! Századvég, Új folyam 17. sz. (2000. nyár) 41–66. p.
- Sági M. 2000c: Elégedettség, jövedelmi feszültség és referencia-csoportok. In: Szívós P. – Tóth I. Gy. (szerk.): Növekedés alulnézetben. TÁRKI Monitor Jelentések. Budapest, TÁRKI. 221–246. p.
- Taylor, S. E. 1981: The interface of cognitive and social psychology. In: Harvey, J. H. (ed.): Cognition, social behavior and environment. Hillsdale, N.J., Erlbaum.
- Taylor, S. E. – Fiske, S. T. 1978: Saliency, attention and attribution: top of the head phenomena. In: Berkowitz, L. (eds.): Advances in experimental social psychology. Vol. 11. New York, Academic Press.
- Taylor, S. E. – Fiske, S. T. 1998: Social cognition. New York, McGraw-Hill.

Melléklet

M1. táblázat. Az élet egyes tényezőivel elégedettek százalékos arányának változása 1992–2001 között

	1992	1993	1994	1995	1996
Élete eddigi alakulásával	38,7	36,0	38,9	34,9	37,0
Jövőbeli kilátásaival	20,3	20,4	26,8	19,6	22,2
Életszínvonalával	20,5	20,6	23,8	19,5	19,1
Családon belüli kapcsolataival	85,3	84,3	84,1	–	–
Egészségi állapotával	53,3	50,9	53,0		47,1
Munkájával	69,5	67,9	66,7	54,5	60,2
Lakásával	63,7	61,0	63,5	54,8	58,9
Lakókörnyezetével	67,2	61,0	62,8	57,7	59,0
Jövedelmével	16,0	14,5	16,8	11,8	11,4

	1997	1998	1999*	2000	2001
Élete eddigi alakulásával	34,9	34,0	–	45,9	46,1
Jövőbeli kilátásaival	22,6	24,5	–	31,5	32,6
Életszínvonalával	17,6	19,2	–	25,1	28,4
Családon belüli kapcsolataival	–	81,7	–	84,5	87,9
Egészségi állapotával	45,6	51,8	–	53,0	57,5
Munkájával	58,2	65,7	–	67,6	69,4
Lakásával	53,1	55,3	–	64,2	65,7
Lakókörnyezetével	55,2	62,6	–	67,5	68,9
Jövedelmével	10,5	12,7	–	14,3	16,8

Megjegyzés: 1999-ben nem tették fel az elégedettséggel kapcsolatos kérdéseket.

M2. táblázat. Az egyes tényezőkkel való elégedettek aránya a főbb társadalmi-demográfiai csoportokon belül, 2001 (%)

	Élete al- kulásával	Jövőbeni ki- látásaival	Életszín- vonálával	Családi kap- csolataival	Egészségi ál- lapotával	Munkájá- val	Laká- sával	Lakókör- nyezetével	Jövedel- mével
Nem									
Nő	45,1	31,2	27,6	87,9	54,1	69,6	65,2	69,7	15,2
Férfi	47,1	34,2	29,3	88,0	61,4	69,2	66,2	68,0	18,5
Életkor									
18–29	55,3	51,0	40,5	90,1	88,4	73,0	63,6	65,0	19,0
30–39	49,6	36,9	30,4	88,6	80,6	71,1	64,5	65,2	19,2
40–49	43,0	30,1	25,7	86,9	60,9	66,9	64,5	67,2	15,3
50–59	43,0	28,0	21,9	85,6	42,3	65,3	65,2	67,3	14,6
60–69	38,2	17,8	21,2	88,1	29,6	84,1	67,2	74,8	14,1
70–	43,2	21,9	25,7	88,0	24,2	76,6	71,2	77,9	19,4
Településtípus									
Község	40,5	28,7	27,2	89,1	52,7	67,4	64,0	73,3	12,3
Város	46,5	33,2	28,9	88,4	55,4	65,8	66,3	70,4	17,4
Megyeszékhely	53,7	37,8	29,2	88,0	63,5	71,7	67,5	66,0	17,6
Budapest	47,2	33,3	29,0	85,3	62,0	72,9	66,1	62,6	22,9
Iskolai végzettség									
Legfeljebb 8 általános	34,4	21,9	22,6	86,0	38,4	58,7	59,9	68,8	11,5
Szakmunkásképző	39,3	26,2	23,8	87,1	56,7	63,8	63,1	70,3	11,2
Érettségi	52,9	40,5	32,2	89,9	70,2	70,0	67,5	67,8	20,0
Főiskola	68,3	51,2	40,9	90,3	79,0	79,5	76,2	69,6	28,8
Egyetem	73,5	53,2	43,3	89,8	76,2	82,5	83,1	67,4	32,8

Sági Matild: Elégedettség, jövedelmi feszültség

Az M2. táblázat folytatása

	Élete al- kulásával	Jövőbeni ki- látásaival	Életszín- vonalával	Családi kap- csolataival	Egészségi ál- lapotával	Munkájá- val	Laká- sával	Lakókör- nyezetével	Jövedel- mével
Gazdasági aktivitás									
Alkalmazott	50,1	39,5	30,9	88,6	77,4	69,8	67,5	67,0	20,5
Vállalkozó	61,8	46,1	41,9	93,5	78,1	70,7	74,4	68,1	26,1
Alkalmi munkás	37,7	36,1	22,4	73,7	69,1	40,3	53,7	50,6	16,1
Nyugdíj mellett dolgozó	46,8	35,6	38,9	93,7	51,4	79,2	80,3	78,4	38,4
Gyesen, gyeden	50,7	42,1	28,3	84,7	79,0	50,4	53,8	62,9	5,1
Munkanélküli	26,3	19,6	23,7	84,1	70,0	24,4	54,3	63,0	2,8
Nyugdíjas	38,4	18,3	20,6	87,2	23,0	54,7	64,5	73,1	13,6
Eltartott	66,1	59,7	45,0	88,9	79,3	84,4	74,8	70,7	7,4
Egyéb	43,0	28,4	27,1	88,2	50,2	41,5	53,1	63,0	2,1
Háztartás havi jövedelmének decilisei									
1. (legalsó)	28,5	17,2	15,4	75,2	35,4	55,4	49,7	64,0	9,6
2.	37,7	23,1	19,9	84,4	39,1	63,1	59,5	66,9	9,3
3.	37,5	23,3	21,0	88,2	42,3	60,0	62,7	71,2	10,7
4.	42,2	26,7	24,8	88,2	50,9	69,7	65,3	71,0	14,3
5.	42,6	26,0	22,2	90,6	59,1	59,7	61,6	69,3	13,2
6.	43,7	29,5	24,6	87,9	62,2	70,3	61,8	65,7	13,5
7.	50,9	38,7	34,3	90,9	63,3	63,8	71,4	67,3	18,9
8.	46,3	36,1	32,2	92,7	67,7	68,1	69,3	70,5	17,5
9.	63,5	49,3	40,6	91,6	75,4	79,0	79,3	70,6	24,7
10. (legfelső)	67,8	55,9	48,9	89,9	79,9	79,2	76,3	72,8	35,2
<i>Összesen</i>	<i>46,1</i>	<i>32,6</i>	<i>28,4</i>	<i>87,9</i>	<i>57,5</i>	<i>69,4</i>	<i>65,7</i>	<i>68,9</i>	<i>16,8</i>
N	4150	4008	4150	4140	4155	1960	4154	4150	3637

M3. táblázat. Az élet egyes tényezőivel való elégedettség átlagértékei a teljes mintában, az elégedetlenek körében, az elégedettek körében, 1992–2001

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Teljes minta										
Élete eddigi alakulásával	5,57	5,5	5,79	5,50	5,62	5,57	5,48	–	6,15	6,13
Jövőbeli kilátásaival	4,13	4,17	4,83	4,32	4,55	4,58	4,63	–	5,01	5,23
Életszínvonalával	4,48	4,37	4,80	4,51	4,50	4,46	4,48	–	4,84	5,14
Családon belüli kapcsolataival	8,61	8,5	8,44	–	–	–	8,31	–	8,48	8,75
Egészségi állapotával	6,30	6,10	6,27	–	5,92	5,79	6,22	–	6,43	6,61
Munkájával	7,41	7,36	7,25	6,51	6,81	6,68	7,21	–	7,24	7,45
Lakásával	7,10	6,95	7,06	6,59	6,74	6,48	6,60	–	7,07	7,26
Lakókörnyezetével	7,29	6,87	6,96	6,64	6,71	6,53	7,01	–	7,28	7,43
Jövedelmével	3,64	3,69	3,97	3,60	3,55	3,36	3,43	–	3,51	3,98
Elégedetlenek köre										
Élete eddigi alakulásával	3,98	3,90	4,27	4,13	4,21	4,28	4,03	–	4,33	4,36
Jövőbeli kilátásaival	3,10	3,18	3,68	3,45	3,59	3,63	3,52	–	3,58	3,83
Életszínvonalával	3,51	3,39	3,81	3,68	3,71	3,74	3,64	–	3,75	3,99
Családon belüli kapcsolataival	4,29	4,28	4,42	–	–	–	4,35	–	4,34	4,52
Egészségi állapotával	3,29	3,31	3,49	–	3,53	3,53	3,37	–	3,49	3,62
Munkájával	4,17	4,46	4,51	4,34	4,46	4,43	4,33	–	4,30	4,68
Lakásával	3,95	4,11	4,21	4,20	4,20	4,24	4,09	–	4,04	4,44
Lakókörnyezetével	3,82	3,89	3,96	3,91	3,95	4,00	4,07	–	4,05	4,30
Jövedelmével	2,78	2,94	3,16	3,02	3,00	2,83	2,77	–	2,74	3,17
Elégedettek köre										
Élete eddigi alakulásával	8,45	8,36	8,19	8,06	8,01	7,98	8,30	–	8,29	8,22
Jövőbeli kilátásaival	8,21	8,05	7,97	7,89	7,91	7,83	8,04	–	8,12	8,11
Életszínvonalával	8,25	8,11	7,96	7,93	7,85	7,84	8,02	–	8,10	8,06
Családon belüli kapcsolataival	9,35	9,29	9,20	–	–	–	9,20	–	9,26	9,33
Egészségi állapotával	8,94	8,78	8,73	–	8,60	8,49	8,87	–	8,85	8,83
Munkájával	8,83	8,73	8,61	8,33	8,37	8,29	8,71	–	8,64	8,67
Lakásával	8,90	8,78	8,70	8,56	8,52	8,45	8,63	–	8,76	8,74
Lakókörnyezetével	8,99	8,78	8,74	8,64	8,63	8,58	8,77	–	8,83	8,85
Jövedelmével	8,15	8,11	7,98	7,94	7,81	7,93	7,97	–	8,10	7,99

Sági Matild: Elégedettség, jövedelmi feszültség

M4. táblázat. Az egyes tényezőkkel való elégedettség közötti korreláció – kétutas korrelációs együtthatók a 11-fokú skálán mért változók között

	Élete alakulásával	Jövőbeni kilátásaival	Életszínvonalával	Családi kapcsolataival	Egészségi állapotával	Munkájával	Lakásával	Lakókörnyezetével	Jövedelmével
Élete alakulásával	1,000	0,665	0,612	0,287	0,360	0,387	0,413	0,263	0,418
Jövőbeni kilátásaival	0,665	1,000	0,689	0,194	0,468	0,362	0,326	0,218	0,468
Életszínvonalával	0,612	0,689	1,000	0,216	0,368	0,351	0,435	0,280	0,532
Családi kapcsolataival	0,287	0,194	0,216	1,000	0,200	0,262	0,324	0,316	0,117
Egészségi állapotával	0,360	0,468	0,368	0,200	1,000	0,345	0,209	0,118	0,266
Munkájával	0,387	0,362	0,351	0,262	0,345	1,000	0,352	0,302	0,396
Lakásával	0,413	0,326	0,435	0,324	0,209	0,352	1,000	0,545	0,304
Lakókörnyezetével	0,263	0,218	0,280	0,316	0,118	0,302	0,545	1,000	0,212
Jövedelmével	0,418	0,468	0,532	0,117	0,266	0,396	0,304	0,212	1,000

M5. táblázat. A saját anyagi helyzet megítélése az ország lakosainak többségéhez képest főbb társadalmi csoportok szerint, 2001 (%)

	Anyagi helyzetük az ország lakosságához képest					Összesen
	Sokkal rosszabb	Rosszabb	Olyan, mint másoké	Jobb	Sokkal jobb	
Nem						
Nő	5,1	21,5	64,2	8,7	0,6	100
Férfi	5,5	20,8	61,4	11,5	0,9	100
Életkor						
18–29	5,1	18,5	65,1	10,4	0,8	100
30–39	5,8	18,1	61,8	14,2	0,1	100
40–49	6,1	20,4	61,4	10,9	1,2	100
50–59	5,6	22,4	59,5	12,1	0,4	100
60–69	6,0	22,0	65,7	5,6	0,7	100
70–X	2,4	27,7	63,9	5,2	0,8	100
Településtípus						
Község	7,1	24,6	63,4	4,6	0,2	100
Város	6,0	20,2	64,6	8,8	0,4	100
Megyeszékhely	3,2	16,1	68,0	11,9	0,8	100
Budapest	3,4	21,5	54,4	19,0	1,8	100
Iskolai végzettség						
Legfeljebb 8 általános	8,8	28,9	58,2	3,5	0,5	100
Szakmunkás-képző	6,9	24,7	64,7	3,7	0,1	100
Érettségi	2,1	15,8	69,2	12,2	0,6	100
Főiskola	0,2	8,7	67,8	22,8	0,6	100
Egyetem	0,6	5,3	45,7	43,2	5,2	100
Gazdasági aktivitás						
Alkalmazott	1,8	14,8	68,9	13,9	0,6	100
Vállalkozó	2,9	11,7	65,0	19,1	1,3	100
Alkalmi munkás	8,7	29,8	59,2	2,3	0,0	100
Nyugdíj mellett dolgozó	2,5	11,4	59,5	24,6	2,0	100
Gyesen, gyeden	7,8	20,3	61,5	10,4	0,0	100
Munkanélküli	20,9	32,3	43,4	3,4	0,0	100
Nyugdíjas	6,2	27,2	61,1	4,9	0,5	100
Eltartott	5,6	20,6	59,0	11,8	3,0	100
Egyéb	9,4	34,8	53,1	2,7	0,0	100

Sági Matild: Elégedettség, jövedelmi feszültség

Az M5. táblázat folytatása

	Anyagi helyzetük az ország lakosságához képest					Összesen
	Sokkal rosszabb	Roszsabb	Olyan, mint másoké	Jobb	Sokkal jobb	
Háztartás havi jövedelmének decilise						
1. (legalsó)	12,5	38,5	45,7	3,2	0,1	100
2.	11,9	31,1	56,0	1,0	0,0	100
3.	6,0	28,3	62,7	2,9	0,2	100
4.	5,3	27,4	61,3	5,6	0,4	100
5.	5,8	21,5	67,7	5,0	0,0	100
6.	3,3	20,3	70,8	4,7	0,9	100
7.	3,2	14,6	74,3	8,0	0,0	100
8.	3,1	16,3	64,7	15,4	0,6	100
9.	0,4	7,0	71,7	19,8	1,1	100
10. (legfelső)	0,9	7,1	54,0	34,3	3,7	100
<i>Összesen</i>	5,3	21,2	62,9	10,0	0,7	100
N	217	869	584	410	29	100

M6. táblázat. *Kétutas korrelációs együtthatók az észlelt relatív anyagi helyzet, valamint az egyes tényezőkkel való elégedettség között, 2001*

	Anyagi helyzetük az ország lakosságához képest
Elégedettség élete alakulásával	0,306
Elégedettség jövőbeni kilátásával	0,298
Elégedettség életszínvonalával	0,321
Elégedettség családi kapcsolataival	0,149
Elégedettség egészségével	0,235
Elégedettség munkájával	0,206
Elégedettség lakásával	0,277
Elégedettség lakókörnyezetével	0,135
Elégedettség jövedelmével	0,316

M7. táblázat. A jövedelmi feszültség mértéke a főbb társadalmi csoportokban, 2001

	Átlag	Medián	Szórás	Standard hiba	Érvényes esetszám
<i>Összesen</i>	2,05	1,65	2,43	0,04	4020
Nem					
Nő	2,03	1,64	2,36	0,05	2137
Férfi	2,09	1,67	2,50	0,06	1883
Életkor					
18–29	2,31	1,73	3,39	0,11	897
30–39	2,22	1,66	3,45	0,15	557
40–49	2,13	1,65	2,33	0,08	821
50–59	1,88	1,65	1,12	0,04	686
60–69	1,85	1,67	0,97	0,04	555
70–X	1,76	1,56	1,25	0,06	504
Településtípus					
Község	2,02	1,70	1,56	0,04	1423
Város	2,17	1,68	3,30	0,11	919
Megyeszékhely	1,84	1,58	1,16	0,04	880
Budapest	2,21	1,63	3,36	0,12	798
Iskolai végzettség					
Legfeljebb 8 általános	2,07	1,68	2,30	0,06	1294
Szakmunkásképző	2,18	1,75	2,40	0,07	1064
Érettségi	2,11	1,63	3,08	0,10	1011
Főiskola	1,70	1,41	1,09	0,05	421
Egyetem	1,75	1,43	1,57	0,10	226
Gazdasági aktivitás					
Alkalmazott	1,96	1,56	2,99	0,07	1592
Vállalkozó	2,11	1,70	1,42	0,10	205
Alkalmi munkás	2,67	1,74	2,27	0,39	34
Nyugdíj mellett dolgozó	1,65	1,51	0,92	0,11	65
Gyesen, gyeden	2,29	1,77	1,78	0,14	154
Munkanélküli	2,99	1,99	4,66	0,30	243
Nyugdíjas	1,90	1,67	1,16	0,03	1341
Eltartott	2,44	1,90	1,85	0,11	262
Egyéb	1,88	1,66	0,93	0,08	124
Háztartás havi jövedelmének decilise					
1. (legalsó)	3,75	2,17	6,67	0,33	403
2.	2,41	1,88	1,44	0,07	405
3.	2,14	1,80	1,17	0,06	404
4.	2,08	1,75	1,23	0,06	404
5.	2,18	1,95	1,40	0,07	402
6.	1,89	1,68	0,92	0,05	405

Sági Matild: Elégedtség, jövedelmi feszültség

Az M7. táblázat folytatása

	Átlag	Medián	Szórás	Standard hiba	Érvényes esetszám
7.	1,70	1,48	0,83	0,04	407
8.	1,71	1,48	0,79	0,04	399
9.	1,53	1,38	0,79	0,04	396
10. (legfelső)	1,11	1,07	0,53	0,03	395

M8. táblázat. *A jövedelmi feszültség mértéke az anyagi jellegű tényezőkkel való elégedettség szerint*

	Átlag	Medián	Szórás	Standard hiba	Érvényes esetszám
<i>Összesen</i>	<i>2,05</i>	<i>1,65</i>	<i>2,43</i>	<i>0,04</i>	<i>4016</i>
Életszínvonalával:					
Nincs megelégedve	2,13	1,70	2,61	0,05	2901
Elégedett	1,84	1,48	1,88	0,06	1115
Jövedelmével:					
nincs megelégedve	2,02	1,68	2,02	0,04	2962
Elégedett	1,63	1,32	2,98	0,13	567
Jövőbeni kilátásával:					
nincs megelégedve	2,13	1,69	2,66	0,05	2689
Elégedett	1,91	1,54	1,89	0,05	1285
Élete eddigi alakulásával:					
nincs megelégedve	2,12	1,71	2,29	0,05	2177
Elégedett	1,97	1,57	2,58	0,06	1836

M9. táblázat. *A jövedelmi feszültség mértéke az észlelt relatív jövedelmi helyzet szerint*

Anyagi helyzetük az ország lakosságához képest	Átlag	Medián	Szórás	Standard hiba	Érvényes esetszám
...sokkal rosszabb	2,69	2,29	1,84	0,13	211
...rosszabb	2,33	1,85	2,32	0,08	854
...olyan, mint másoké	1,97	1,61	2,48	0,05	2498
...jobb	1,70	1,27	2,65	0,13	391
...sokkal jobb	1,35	1,14	1,24	0,24	26